

«Η επίγεια βασιλεία είναι βραχύχρονη, ενώ εκείνη των Ουρανών διαρκεί εις αιώνας των αιώνων».

του Βλαδιμήρου Πουτιάτιν, Δρ. Ιστορίας, υφηγητή της έδρας Ιστορίας Νοτίων και Δυτικών Σλάβων

Ο Γάλλος ιστορικός Φ. Μαλέ, ο οποίος επισκέφθηκε το έδαφος του Κοσσυφοπεδίου και Μετοχίων στις αρχές του 20ού αι., κατέγραψε τις ακόλουθες εντυπώσεις για όσα είδε: «Εξαφανίζονται από εδώ ετησίως χιλιάδες δυστυχείς Σέρβοι αγρότες, κάποιοι εξαναγκασμένοι να μεταναστεύσουν, άλλοι δε δολοφονούνται. Εδώ ο χριστιανός αισθάνεται και στην πραγματικότητα σαν να τον αγγίζει η ανάσα του θανάτου. Ομοιάζει με κάποια γωνιά του κονγκολέζικου δάσους ή με ένα τμήμα του Μεσαίωνα, που μεταφέρθηκε στην Ευρώπη μας και ξεχάστηκε στον δικό μας 20ό αι.». Είναι συγκλονιστικό πόσο ταιριάζουν τα λόγια αυτά με όσα συμβαίνουν στη σερβική επαρχία και σήμερα.

Ναός της Παναγίας Λεβίσκι

Η μονή Γκρατσάνιτσα

Το Πατριαρχείο Πεκίου

Ο σερβικός λαός, ο οποίος διήλθε από μια δεινότατη διαδοχή δοκιμασιών στον 20^ο αι.: τους Βαλκανικούς πολέμους, τον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τις αιματηρές εθνικές συγκρούσεις της περιόδου που κατέρρευε η Γιουγκοσλαβία, εκ των πραγμάτων απώλεσε εκ νέου όχι μόνον το λίκνο του κράτους του, αλλά, όπως έλεγε και ο μακαριστός Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Αλέξιος Β΄ για το Κοσσυφοπέδιο «το πατρώο ιερό προσκύνημα, τη γη με τους διασκορπισμένους σ' αυτήν παλαιούς ορθόδοξους ναούς και μονές, που έχουν διαχρονική πνευματική και πολιτιστική σημασία». Συνολικά σε ένα σχετικά μικρό σε έκταση έδαφος έχουν κτιστεί περισσότεροι από χίλιοι ορθόδοξοι ιεροί ναοί και μονές, εκ των οποίων η εκκλησία της Παναγίας Λεβίσκι, η Γκρατσάνιτσα, η μονή του Πατριαρχείου Πεκίου και το Βισόκι Δουσάν (Ντετσάνι) εντάσσονται στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO. Ξεχωριστά οφείλουμε να αναφερθούμε στο τελευταίο εξ αυτών μοναστήρι και την αδελφότητά του, που εορτάζει ευρέως στις 24 Νοεμβρίου τη μνήμη του Μεγαλομάρτυρος Κράλεως Στεφάνου του Δουσάν. Κάθε χρόνο, παρά το εχθρικό περιβάλλον, επισκέπτονται τη μονή αρκετές χιλιάδες προσκυνητές από τη Βοσνία και την Ερζεγοβίνη, τη Βόρεια Μακεδονία, την Ελλάδα, το Μαυροβούνιο και τη Ρωσία. Το ενδιαφέρον τούτο δεν είναι τυχαίο, διότι το Δουσάν (Ντετσάνι) και η αδελφότητά του αναδείχθηκαν σε πραγματικό σύμβολο των προμαχόνων της Ορθοδοξίας στο διάβα μερικών αιώνων γεμάτων με τα πλέον ταραχώδη ιστορικά γεγονότα. Είναι κατάλληλο να θυμηθούμε τα λόγια του Αγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς: «Από την Εκκλησία, όπως από μια πηγή, πήγασε ο ποταμός της σερβικής ιστορίας, κάποτε διαφανής και κάποτε αιματηρός, αλλά πάντοτε βαθύς».

**Ο Στέφαν Ούρος Γ΄ Ντετσάνκι.
Λιθογραφία του Αναστάς Γιόβανοβιτς**

Η μονή Βισόκι Ντετσάνι

Ο ίδιος ο κτήτωρ της μονής δεν έζησε τελικά μέχρι να ολοκληρωθεί η ανέγερση του ναού το 1335, όμως τα άφθαρτα τίμια λείψανά του επανενταφιάσθηκαν και τέθηκαν σε λάρνακα και όχι μόνον Σέρβοι, αλλά και Αλβανοί θεραπεύθηκαν από αυτά. Τη νύχτα που προηγήθηκε της μάχης στο Κοσσυφοπέδιο το 1389 εμφανίσθηκε στον πρίγκιπα (τσάρο) Λάζαρο ένας άγγελος και τον ρώτησε για την επιλογή του, για να απαντήσει ο πρίγκιπας: «Η επίγεια βασιλεία είναι βραχύχρονη, ενώ εκείνη των Ουρανών διαρκεί εις αιώνας των αιώνων». Οι Σέρβοι ηττήθηκαν σε σκληρότατη μάχη και οι Τούρκοι όρμησαν στο Δουσάν (Ντετσάνι) και κατέστρεψαν το τέμπλο. Υπό την εξουσία των Οθωμανών το μοναστήρι βρέθηκε τελειωτικά το 1455, του παραχωρήθηκαν ορισμένα προνόμια, αλλά ούτε αυτά δεν κατόρθωσαν να προστατεύσουν τους μοναχούς από τις συνεχείς λεηλασίες. Μεγάλο χτύπημα για το Κοσσυφοπέδιο αποτέλεσε η μετεγκατάσταση πολλών Σέρβων στα όρια της αυτοκρατορίας των Αψβούργων στα τέλη του 17^{ου} αι.. Ερημώθηκαν πολλά εδάφη και πολλοί εξισλαμίσθηκαν. Κατά το δεύτερο ήμισυ του 18^{ου} αι. διαβιούσε στην εκκλησία μόνον ένας μοναχός, ενώ η μονή ήταν ερειπωμένη. Εν τούτοις, το ιερό καθίδρυμα σταδιακά αναγεννήθηκε. Μετά από την πρώτη σερβική εξέγερση οι Σέρβοι πρίγκιπες άρχισαν να στέλνουν χρηματικά μέσα για τη ανακαίνιση της μονής. Το 1862 στη Ρωσία κατασκευάσθηκαν πέντε καμπάνες, που προσφέρθηκαν ως δώρο στο Ντετσάνι. Εκείνη την εποχή πλησίον ζούσε μόνο ένας μικρός αριθμός ορθοδόξων Σέρβων, ενώ γύρω τους οι Αλβανοί αυξάνονταν ολοένα και περισσότερο, επιτίθονταν και λήστευαν όχι μόνον τους μοναχούς, αλλά και τους προσκυνητές, που κατευθύνονταν στο Ντετσάνι. Παρά την περίπλοκη κατάσταση ο Ρώσος πρόξενος Γιάστρεμποφ χαρακτήριζε τη μονή «καρδιά της Παλαιάς Σερβίας, που έδινε τις κατευθύνσεις τόσο στην ηθική, όσο και στο σύνολο της εκκλησιαστικής της ιστορίας».

**Ο Λάζαρος Χρεμπελιάνοβιτς
(1329-1389)**

**Ο Ιβάν Στεπάνοβιτς Γιάστρεμποφ
(1839-1894)**

**Ο μεγαλόσχημος ιερομόναχος
Κύριλλος Αμπράμοφ (1845-1915)**

Το 1878 οι Αλβανοί δημιούργησαν τη Λίγκα της Πριζρένης με σκοπό τον αγώνα για την ανεξαρτησία της Αλβανίας, γεγονός που προκάλεσε ένα νέο κύμα επιθέσεων στους Σέρβους κάτοικους και τους αδελφούς της μονής (μερικοί μοναχοί σκοτώθηκαν). Το 1902 ο επίσκοπος Ράσκας και Πριζρένης Νικηφόρος απευθύνθηκε για βοήθεια στην αδελφή Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία με σκοπό την αναγέννηση της μονής, η οποία είχε υποστεί πλήγματα και ευρισκόταν σε εχθρικό περιβάλλον. Την επόμενη χρονιά κατέφθασαν στη μονή Ρώσοι μοναχοί με επικεφαλής τον μεγαλόσχημο ιερομόναχο Κύριλλο Αμπράμοφ. Χάριν αυτών δόθηκε νέα ώθηση στην πνευματική ζωή: τελούνταν καθημερινές ακολουθίες, εγκαινιάστηκε νοσοκομείο και σχολείο για τα παιδιά των κατοίκων της περιοχής. Οδυνηρή σελίδα για την ιστορία της μονής ήταν η εποχή του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, όταν οι Βούλγαροι στρατιώτες αποπειράθηκαν να απομακρύνουν τα τιμαλφή και τα τίμια λείψανα του Αγίου Στεφάνου του Δουσάν, αλλά το άρμα δεν κατόρθωσε τελικά να απομακρυνθεί από τα εδάφη της μονής και με τη Θεία πρόνοια επιστράφηκαν στη μονή. Η πνευματική ζωή ανανεώθηκε το 1918, ο ναός και τα κτίσματα βρίσκονταν σε κατάσταση τρομερής ερήμωσης. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την άνοδο στην εξουσία των κομμουνιστών ακολούθησε η αγροτική μεταρρύθμιση. Δημεύθηκαν ευρύτατες εκτάσεις της μονής, ενώ το 1949 η μονή πυρπολήθηκε. Το 1957 συνέβη ένα κομβικής σημασίας γεγονός για την Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας, όταν η Ιερά Σύνοδος εξέλεξε τον Παύλο Στοϊτσέβιτς επίσκοπο Ράσκας και Πριζρένης. Ο μελλοντικός Πατριάρχης επί 33 συναπτά έτη μαζί με το ποίμνιό του καθημερινώς υφίστατο τις πιέσεις και διώξεις εκ μέρους των Αλβανών, προσπαθώντας να συνετίσει τις αδιάφορες Αρχές και να συγκρατήσει τους Σέρβους, οι οποίοι εγκατέλειπαν τις πατρογονικές εστίες. Μολαταύτα αυτή ήταν μόνον η αρχή των περαιτέρω δοκιμασιών για τη Σερβική Εκκλησία. Την δεκαετία του 1990 η Γιουγκοσλαβία συγκλονίσθηκε από αιματηρές εθνικές και θρησκευτικές συγκρούσεις. Δεν

αποτέλεσε εξαίρεση και η γη του Κοσόβου. Οι Αλβανοί ένοπλοι άρχισαν να αγωνίζονται για την αποχώρησή τους από την Γιουγκοσλαβία και τη Σερβία. Εξαιτίας των συνεχών απειλών και των εκκαθαρίσεων ο σερβικός πληθυσμός εγκατέλειπε την περιοχή. Υπό αυτές τις συνθήκες η Σερβική Εκκλησία επεδίωκε να βοηθήσει παντοιοτρόπως και να προστατεύσει το ποίμνιό της, έτσι οι Σέρβοι άρχισαν να εγκαθίστανται πλησίον του Δουσάν (Ντετσάνι). Μετά τους βομβαρδισμούς της Γιουγκοσλαβίας το 1999 το Ντετσάνι άρχισαν να περιφρουρείται εκ νέου από Ιταλούς των δυνάμεων της KFOR (σ.τ.μ. ειρηνευτικό σώμα του ΟΗΕ), θυμίζοντας ότι κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η μονή εντασσόταν στην ιταλική ζώνη κατοχής. Ωστόσο ούτε και αυτό δεν συγκρατούσε τους Αλβανούς: το 2002, το 2004 και το 2007 η μονή δέχθηκε πυρά από εκτοξευτή οβίδων.

Ο Πατριάρχης Σερβίας Παύλος Στοϊτσέβιτς (1914-2009)

Υπό την προστασία του διεθνούς αποσπάσματος KFOR

Στις 17 Μαρτίου 2004 σε όλο το έδαφος Κοσσυφοπεδίου και Μετοχίων πραγματοποιήθηκαν πολλαπλές και αρτίως οργανωμένες επιθέσεις σε Σέρβους. Αποτέλεσμα του πογκρόμ ήταν να σκοτωθούν 19 άνθρωποι, περισσότεροι από 140 τραυματίστηκαν και αρκετές χιλιάδες Σέρβοι έφυγαν κυνηγημένοι από τις κατεστραμμένες οικίες τους. Επίσης βεβηλώθηκαν, καταστράφηκαν ή κήκαν τριάντα πέντε ναοί και μονές. Και όλα αυτά συνέβαιναν συχνά υπό την επίβλεψη των αδιάφορων στρατιωτικών της KFOR, οι οποίοι είχαν κληθεί στην περιοχή για να κατοχυρώσουν την ασφάλεια και να διαφυλάξουν την ειρήνη στην πολυβασανισμένη γη.

Ο ναός Αγίου Γεωργίου Πριζρένης μετά το πογκρόμ, Μάρτιος 2004

Ο ναός της Παναγίας Λεβίσι Πριζρένης μετά το πογκρόμ, Μάρτιος 2004

Η μονή Αγίων Αρχαγγέλων πλησίον Πριζρένης μετά το πογκρόμ, Μάρτιος 2004

Το 2008 οι Αλβανοί ανακήρυξαν την ανεξαρτησία του Κοσόβου, την οποία μέχρι σήμερα δεν έχουν αναγνωρίσει η Ρωσία, η Κίνα και πολλές άλλες χώρες. Να με ποια λόγια απάντησε σε αυτή την απόφαση ο Πατριάρχης Σερβίας Παύλος στο πασχαλινό μήνυμά του το 2008: «Οι ισχυροί του κόσμου τούτου <...> θέλουν να εκτελέσουν ομαδικά τον ορθόδοξο σερβικό λαό, θέλουν να τον λυγίσουν και να τον εξαφανίσουν, προκειμένου να τον καταστήσουν μια απρόσωπη μάζα, ώστε να εκριζώσουν την καρδιά από τους κόλπους του... Υπακούοντας στο θέλημα του Χριστού, μαρτυρούμε την παρανομία τους, την υποκρισία τους, που μας θυμίζει πώς ο Πιλάτος έπλυνε τα χέρια του, που ήταν βαμμένα στο αίμα του Δικαίου».

Κατόπιν τούτων η πίεση στους Σέρβους της περιοχής μόνον ενισχύθηκε. Σταδιακά οι διεθνείς οργανώσεις άρχισαν να εγκαταλείπουν το Κοσσυφοπέδιο και έτσι από το 2013 το Ντετσάνι (Δουσάν) έμεινε το μοναδικό σερβικό μοναστήρι, που ευρίσκεται υπό την προστασία της διεθνούς δύναμης KFOR. Το 2020 εμφανίστηκε στα σερβικά ΜΜΕ η θλιβερή είδηση ότι πέθανε ο τελευταίος Σέρβος, που ζούσε στο χωριό Ντετσάνι. Παρ' όλες τις διώξεις και την καταστολή οι Σέρβοι του Κοσσυφοπεδίου και των Μετοχίων με την ίδια τη ζωή τους είναι σαν να επιβεβαιώνουν τα λόγια του μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα, που είχε απευθύνει προς εκείνους: «Μην εγκαταλείπετε αυτή τη γη! Ενώσω εσείς παραμένετε εδώ, θα διαφυλαχθεί σε αυτή την πολυβασανισμένη γη η ορθόδοξη πίστη και ο Κύριος θα σας το ανταποδίδει πλουσιοπάροχα με τη χάρη Του».